

TRÆK AF HOLSTEINSBORG SKOLES HISTORIE OG LIDT OM SKOLEN I DAG

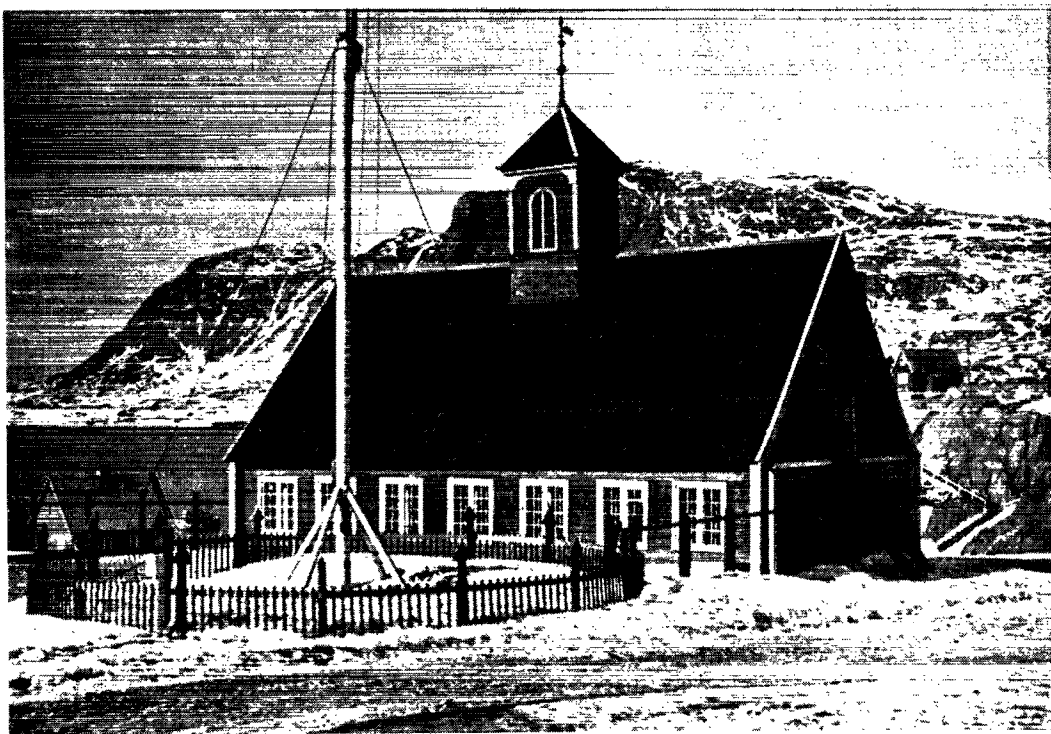
Af skoleleder *H. Manstrup*

Noget af det, som mest vil undre den rejsende, som første gang besøger en grønlandsk by, er den voldsomme kontrast mellem nyt og gammelt. På en spadseretur gennem byen vil man se mange nye og pæne huse side om side med gamle faldefærdige rønner, hvis værdi højst kan sættes lig med brændselsværdien af det træ, de er bygget af. Måske kan man foretage sine indkøb i en splinterny og moderne butik; men hvis man bliver syg, vil man blive indlagt på et sygehus, som i allerhøjeste grad „har kendt bedre dage“, og hvis lige man næppe vil finde i det øvrige Danmark. Der kunne nævnes mange lignende eksempler, men grunden til denne kontrast, denne „skævhed“ i bybilledet, skyldes jo som bekendt, at opførelsen af nye bygninger og moderniseringen af de gamle ikke er sket successivt, men i vældige ryk hovedsageligt inden for det sidste tiår. Mange af de gamle sygehuse, skoler, butikker o. s. v. er i en sådan forfatning, at der ikke blot kan være tale om en udvidelse og modernisering. Der skal noget helt nyt til, hvis man skal gøre sig håb om at kunne opfylde tidens krav.

Blandt de nye bygninger, som er skudt op her i Holsteinsborg i de senere år, kan nævnes skolen. (Desuden er der bl. a. kommet stor butik med bageri, nyt sygehus og nyt kommunalt alderdomshjem).

„Er den ikke lidt for flot?“ siger nogle, når de første gang ser en sådan skole – en bemærkning, som jo heller ikke er ukendt i en lignende situation i det øvrige Danmark. Jo måske. Hvis man med hensyn til skolen og de andre nybygninger, der opføres på Grønland i dag, anlægger den betragtning, at de lige akkurat skal kunne honorere *øjeblikkets* krav, så er nogle af dem måske temmelig store og „flotte“. Men som det engang er blevet sagt: „Vi bygger ikke kun for i dag, men også for i morgen“. Og det skal nok vise sig, at på længere sigt er de nye bygninger absolut ikke for „flotte“ og i særdeleshed ikke for store.

Skolen kan, hvad størrelse og udseende angår, bedst sammenlignes med en moderne centralskole i Danmark. Alt er bygget i een etage, så skolen dækker et anseligt areal. Den rummer 10 almindelige klasseværelser, alle hyggelige og lyse med syd-

*Den gamle kirke i Holsteinsborg, som senere blev brugt til skole,
anvendes nu til offentligt bibliotek og læsestue.*

Foto: Manstrup

vendte vinduer, samt 2 små lokaler. Af faglokaler er der sløjdløkkale, håndgerningslokale, skolekøkken, naturfagslokale med samlinger, bibliotek og læsesal (bruges også som sanglokale) samt gymnastiksal med tilhørende bade- og omklædningsrum. Desuden er der lærerværelse, og en „aula“ (en meget bred gang) som bl. a. benyttes som festsal. At give en nærmere beskrivelse af de enkelte lokaler er unødvendigt, da de ret nøje svarer til, hvad man kan se på en ny skole i Danmark. De er absolut ikke „flottre“.

Men lad os, inden vi går videre i omtalen af den nye skole, kaste blikket tilbage og prøve at trække linierne op til nutiden.

Selv om skolen som selvstændig institution kun er få år gammel, er begrebet skole ingenlunde af ny dato i Grønland. Spiren til den grønlandske skole må ses i Hans Egedes og de efterfølgende missionærers og præsters interesse og energiske indsats for de grønlandske børns og unges oplæring og undervisning. Hovedsagen for de første missionærer var naturligvis selve missionsarbejdet, men man skelnede ikke skarpt mellem dette og det undervisningsmæssige arbejde. Det var snarere to sider af samme sag.

Den grønlandske kirke og skole har derfor lige op til den allernyeste tid stået i intim forbindelse - et forhold, som i nogen grad vanskeliggør arbejdet, når man skal forsøge at give et indtryk af skolens udvikling. En anden vanskelighed er den, at den opbevarede samling af skoleprotokoller og indberetninger ikke er komplet. Ja, fra tiden før 1866 findes overhovedet intet - i hvert fald ikke her på stedet. Det følgende har da heller ikke krav på at være en udtømmende skildring af Holsteinsborg skoles historie, men et forsøg på - ud fra de forhåndenværende midler - at fremdrage visse træk til belysning af den udvikling, der er sket gennem de sidste 200 år. (Kolonien Holsteinsborg blev grundlagt i 1756).

Når man går forbi Holsteinsborgs nuværende børnehave, tænker man næppe på, at denne bygning næsten er 200 år gammel. Den blev opført i Gl. Holsteinsborg i 1759 som bolig for den daværende missionær, og samtidig var den indrettet som kirke og skolestue. (Gl. Holsteinsborg er en lokalitet tæt ved det nuværende Holsteinsborg). I 1767 blev bygningen flyttet til sin nuværende plads. At det allerede på dette tidlige tidspunkt i skolens historie ikke stod så slet til på det undervisningsmæssige område, får man et indtryk af ved at læse missionær Glahns dagbøger. I 1765 skriver han, at han „kan fremvise et Barn, 5 Aar gammel, som læser færdigen trykt og al Slags skreven Grønlandsk.“ I 1767 fortæller han om en pige, at „hun kan de fire Parter af Luthers Katekismus med Hans Egedes Forklaringer. Derudover Saliggørelsens Orden og noget af Forklaringen, læser i Bog og nogenlunde Skrift, hvilket formodes at være alt, hvad man kan forlange af et Barn på 8 Aar, som om Vinteren alene faar Undervisning“. Missionær Glahn, som var levende interesseret i skolearbejdet, gjorde sig også bemærket ved i 1765 at indføre en ny undervisningsmetode, idet han øvede børnene „i at indbyrdes underviise den eene den anden“, således at de dygtigste børn blev en slags hjælpelærere. „Den indbyrdes undervisning“, som metoden blev kaldt, var en tid ret udbredt i Danmark, men så vidt vides blev den her i Grønland kun praktiseret af missionær Glahn i Holsteinsborg, som var godt tilfreds med de opnåede resultater.

Fra Missionskollegiets side blev der ikke udsendt nogen som helst undervisningsplan, men i instruksen til missionærerne stod der, at man, hvis det var muligt, skulle lære de unge grønlandere at læse og skrive. Børnene blev først og fremmest øvet i stavning og læsning af trykt og skreven tekst. Derefter gik man over til kristendomskundskab, navnlig Luthers katekismus. I de sidste skoleår læstes Ny Testamente, især evangelierne. Skrivning blev først almindeligt skolefag i Grønland langt ind i det 19. århundrede, men forinden kunne allerede mange grønlandere skrive, fordi de selv var meget ivrige for at lære det.

Et forhold, hvis følger man har kunnet mærke helt op til vore dage, er, at skolen opbyggedes helt og holdent på nationalt grundlag. Allerede de første missionærer

Elever i 2. klasse, ivrige efter at vise, hvad de kan under overhøringen.

Foto: Manstrup

anså det for meget vigtigt at uddanne kateketer, således at grønlænderne selv så tidligt som muligt kunne drages med ind i missions- og undervisningsarbejdet. Bortset fra enkelte forsøg udelod man fuldstændigt det danske sprog i undervisningen udfra den betragtning, at befolkningen ikke havde nogen brug for dansk i det daglige liv. Forsøg på ad administrativ vej at indføre danskundervisning blev af flere missionærer mødt med afgjort modstand.

Den ældste selvstændige skolebygning i Holsteinsborg lå syd for den nuværende kolonibestyrerbolig. Det var et lille hus opført af sten og tørv og indvendig beklædt med brædder. I 1886 blev det nedrevet og erstattet med en anden skole, som opførtes næsten på samme sted. Denne skole stod helt til 1940, idet den de sidste år blev benyttet som forsamlingshus. Den ny skole var noget større end den foregående, men bestod ellers ligesom denne kun af eet rum. Begge skoler var efter vor tids målestok yderst spartansk indrettet. I begyndelsen sad børnene ved et langt bord og på træbænke uden rygstød. Senere blev der lavet et noget bedre inventar. Lys fik man fra nogle hjemmelavede tranlamper (lavet af blikplader), som var fastgjort til væggen. Til lampevæger brugte man plantedele fra tørv, senere rigtige stofvæger, og til sidst blev de gamle lamper erstattet med messinglamper, som hang i loftet.

Undervisningsmaterialet udgjordes af en vægtavle, nogle få landkort og børnenes ganske få skolebøger.

Den ældste bevarede skoleprotokol er fra 1866. I ældste klasse var der da 19 elever, om yngste klasse mangler der desværre oplysninger. Det kan synes lidt rigeligt, at der til undervisningen af disse få børn var ansat 2 lærerkræfter, en overkateket og en kateket, i særdeleshed når man tænker på, at præsten som regel også havde nogle undervisningstimer, men man må huske, at der foruden skolearbejdet også var det kirkelige arbejde at passe. Fagene var religion, læsning, skrivning og regning.

Af protokollen fremgår det i øvrigt, at man dengang ikke havde noget, der hed sommerferie. Undervisningsdagene (ca. 180 årligt) var jævnt fordelt over hele skoleåret. Ganske vist var der ikke mange børn i skolen i sommermånederne, fordi børnene var med forældrene på fangstrejse. Men til gengæld blev ældste klasses elevantal næsten fordoblet om foråret, når udstedsbørnene kom ind for at gå til konfirmationsforberedelse.

Skoleprotokollen er samtidig en hel dagbog over kateketernes jagtture. Ofte kan man læse: „Ingen skolegang i dag, da jeg var på ederfuglejagt“ - „Jeg var ude at fange rødfisk“ - „Jeg var ude at samle brænde“ o. s. v. Dette var der naturligvis intet forkert i. Det var ganske simpelt kateketernes ret, bl. a. fordi lønnen var så lav, at man ikke kunne eksistere, med mindre man selv skaffede sig en del proviant og brænde. Når der kom skib fra Danmark, var der selvfølgelig ingen, som tænkte på at gå i skole.

Omkring år 1900 var der ca. 50 børn fordelt på to klasser. Af disse børn var en del dog uden for det, man forstår ved skolepligtig alder. Det var nemlig ret almindeligt, at børn på 5-6 år, ja, i enkelte tilfælde endog børn på 4 år fik lov til at komme med i skole. Et forhold, som kateketerne ikke var glade for, da disse børn forstyrrede undervisningen for meget.

I 1905 kom den første lov om kirke- og skolevæsenet i Grønland (for øvrigt den første rigtige lov om grønlandske forhold). Det blev heri fastslået, at skolevæsenet i hvert præstegæld var underlagt den stedlige førsteprests tilsyn og ledelse, og desuden medførte loven, at arbejdet kom ind i mere faste rammer.

I 1909 indførte pastor V. C. Frederiksen danskundervisning i ældste klasse. Desuden deltog 9 unge mennesker, der var udkrevet af skolen, frivilligt i denne undervisning, der af pladshensyn måtte finde sted tidligt om morgenen før den egentlige skoletids begyndelse eller sent på eftermiddagen. Samtidig kom der faste sangtimer under ledelse af en fanger, der kunne spille violin. Pastor Frederiksen var i det hele taget ikke bange for at prøve noget nyt. I 1910 begyndte han efter børnenes eget ønske gymnastikundervisning. Gymnastik - „at lege soldat“, som

De grønlandske piger går med liv og sjæl op i undervisningen i skolekøkkenet og røber gode anlæg for det huslige.

Foto: Manstrup

en af kateketerne kaldte det - var noget der interesserede drengene, og for at formilde kateketen og få ham til at give dem rigtig mange gymnastiktimer, tog de somme tider små gaver med til ham, små stykker kød, tørrede angmagssatter (fisk) eller lignende.

Da der ikke var hjælpemidler af nogen art til danskundervisningen, udarbejdede pastor Frederiksen selv en lille lærebog i dansk, og desuden skrev han en „Vejledning i regning med brøk og decimalbrøk“.

Pastor Kjer, der var præst i Holsteinsborg omkring 1860, havde skrevet to grønlandske læsebøger. Det var ikke læsebøger i almindelig forstand, men en slags „Faglig læsning“, idet bøgerne nærmest var et koncentrat af en historie-, en geografi-, en naturhistorie- og en fysikbog. Med disse bøger som grundlag indførtes i årene omkring 1915 nogen undervisning i disse fag.

Var børnenes skolegang ikke så omfattende som i vore dage, så var børnene til gengæld meget flittige. De dygtigste lærte deres lektier bogstavelig talt udenad. I en årrække blev børnenes præstationer bedømt hver dag efter en slags karakter-skala, der gik fra 0 til 6. Som et kuriosum kan nævnes, at en af kateketerne havde

sit eget probate middel til at vække børnenes afsky for de lave karakterer. Havde et barn været så uheldig at få et 0 en dag, blev det ved skoletidens ophør lukket inde i brændselsrummet. Derefter skrev kateketen et stort 0 på en seddel, som så blev heftet på barnets ryg, og barnet fik ordre til at gå baglæns ud af skolestuen. Udenfor havde de andre skolebørn samlet sig, og skadefro som børn jo undertiden kan være, opløftede de høje hyl, når den pulykkelige viste sig i døren.

I 1920 var der 53 elever fordelt på 3 klasser. Danskundervisningen fortsattes, og i pastor Aage Bugges tid (1922-25) fik den igen et skub fremad. Interessen for at lære dansk var stigende, men resultatet var som regel temmelig ringe på grund af manglende lærebøger. Pastor Bugge lavede da et udkast til en dansk læsebog, som han gennemprøvede med skole- og kateketeleverne. Dette forarbejde resulterede i den kendte „Dansk læsebog for grønlandske skolebørn“, der udkom i 1925. Senere fulgte en 2. del. Disse bøger har haft meget stor betydning for danskundervisningen, og lige indtil den allernyeste tid har de været de eneste danske læsebøger skrevet specielt for grønlandske børn.

I Styrelsesloven af 1925 bevaredes forbindelsen mellem kirke og skole, selv om der var optræk til en adskillelse. Ved denne lovs ikrafttræden indførtes der undervisningspligt fra det 7. til det 14. år, og dansk blev obligatorisk skolefag. En ting er dog at indføre en bestemmelse i loven, en anden er at føre loven ud i livet. Mange steder hemmedes danskundervisningen meget af mangel på kvalificerede lærerkræfter, og man kan roligt sige, at danskundervisningen i de sidste 30 år har været et af den grønlandske skoles hovedproblemer - og er det stadig.

Mens børnetallet i tiden fra 1900 til 1920 holdt sig ret konstant (ca. 50 elever), skete der efter 1920 en stigning. I 1925 var der 68 elever (i tre klasser), og pladsforholdene var efterhånden alt for trange, hvorfor man begyndte at tale om at bygge en ny skole. Problemet løstes ved, at man i 1928, da den nuværende kirke blev taget i brug, indrettede den gamle kirke til skole med to klasseværelser. Børnene kunne nu deles i fire klasser, hvilket også var nødvendigt, da der allerede i 1930 var 83 elever. I 1940 var der 118 elever i fem klasser.

I 1946 blev bl. a. de skolemæssige problemer behandlet af rigsdagens udvidede grønlandsudvalg, og i 1947 udarbejdedes nogle forslag vedrørende skolen. Dette forarbejde førte til „Lov om skolevæsenet i Grønland af 27. maj 1950“. Ifølge denne lov er skolen en selvstændig institution, som ledes af en skoledirektion i Godthåb, men selv om kirken og skolen nu formelt er adskilt, er der dog bevaret en vis forbindelse bl. a. derved, at en stor del af kirkens og skolens medarbejdere er de samme personer.

Det mest bemærkelsesværdige i loven af 1950 er indførelsen af de dobbeltsprogede skoler, de såkaldte A-B skoler. Ifølge de første udkast skulle der foreløbig kun

oprettes tre A-B skoler, nemlig i Godthåb, Julianehåb og Egedesminde, og på et senere tidspunkt muligvis også i Holsteinsborg. Men ved lovens endelige ikrafttræden kom Holsteinsborg også med, og resultatet blev, at Holsteinsborg fik Grønlands første færdigbyggede A-B skole.

Princippet i A-B skolen er dette, at der efter udgangen af 2. klasse foretages en deling af børnene. De, der fortsætter i A-linien undervises på grønlandsk undtagen i faget dansk (og enkelte andre fag som f. eks. sløjd, gymnastik og lignende, hvor undervisningssproget er mindre væsentligt). I B-linien, der er beregnet for de børn, der har særlig gode evner for at lære dansk, undervises der på dansk gradvis i flere og flere fag, således at undervisningen ikke blot bliver rent faglig betonet, men også bliver sprogundervisning. Denne ordning blev indført som en følge af befolkningens stigende ønske om at lære mere dansk, og som et forsøg på ved at betrede nye veje at nå til et bedre resultat.

At føre den nye skolelov ud i livet er en kostbar historie, idet der kræves mange lokaler og mange lærerkræfter. Den nye skole, som blev indviet i 1949, og som man mente kunne dække behovet i mange år, var således næsten allerede fra starten for lille, hvorfor man gik i gang med at udarbejde planer til en meget omfattende udvidelse. I 1952 opførtes en ny særklassefløj, idet lokalerne dog i første omgang indrettedes som almindelige klasseværelser. I sommeren 1954 blev der udført et meget stort ombygningsarbejde i skolens ældste afdeling, og der blev bl. a. indlagt centralvarme. I 1955 blev det sidste store nap taget, idet der blev opført en ny fløj med fem lokaler, en anden fløj med gymnastiksal og baderum, og som prikken over i'et blev faglokalerne indrettet til deres virkelige formål, således at skolen nu har alle ønskelige faglokaler forsynet med et fortrinligt og tidssvarende undervisningsmateriale. Moderne hjælpemidler som båndfilmsapparat, tonefilmsapparat og båndoptager mangler heller ikke.

De sidste års stærke indslag af danske lærere er også en følge af ovennævnte skolelov. Der kunne ganske simpelt ikke uddannes grønlandske kateketer og lærere nok til at dække det store behov, og som bekendt er der jo, trods det ret store antal danske lærere, stadig kateketmangel i Grønland. Den første danske lærer kom til Holsteinsborg i 1946. I de 11 år, der er forløbet siden, er antallet af lærerkræfter på skolen blevet mere end fordoblet. Således har der i indeværende år været 13 faste lærerkræfter, deraf halvdelen danske lærere, samt 2 lærerkræfter med mere løs tilknytning til skolen. Børnetallet har i de senere år ligget omkring 230. Hertil kommer et mindre antal danske børn, som regel 15-20, der af sproglige grunde undervises særskilt i de fleste fag.

Det har været et minus, at det af lokale- og personalemæssige grunde ikke har været muligt at give de svagest begavede børn den særundervisning, som er ønskelig

og nødvendig, men fra og med dette skoleårs begyndelse var de praktiske vanskeligheder ryddet af vejen, og der er nu en hjælpeklasse på ca. 10 elever.

Om selve undervisningens form og indhold er der intet særligt at bemærke, da den undervisningsplan, der følges, ikke på væsentlige punkter afviger fra den undervisningsplan, man følger på en skole af tilsvarende størrelse i det øvrige Danmark. Udover at alle børn, som før nævnt, lærer to sprog, grønlandsk og dansk, er der ingen specielle grønlandske fag. Ganske vist har vi ligesom en del andre skoler på Grønland indført faget skindsyning for pigerne i 6. og 7. klasse, men dette fag er ikke obligatorisk.

Skoleåret går fra 1. september til 1. juli. Der er således 2 måneders sommerferie, men til gengæld ingen efterårsferie. I de sidste år har det ikke været muligt at opnå det lovbefalede antal skoledage, 230 årligt, da skolebyggeriet og forskellige epidemier har hindret dette, men i år ser det ud til at skulle kunne lykkes. Hvad man måske ikke umiddelbart skulle tro, er, at der kun er ganske få forsømmelser på grund af dårligt vejr. Dels er vejret i Grønland i virkeligheden bedre, end mange forestiller sig, og dels er børnene ikke så ømfindtlige på dette punkt. Der skal en meget voldsom snestorm til, for at frafaldet er nævneværdigt stort.

Skolens opgave begrænser sig naturligvis ikke til det rent undervisningsmæssige. Vi har et mindre børnebibliotek, hvorfra børnene kan få bøger til hjemlån. Ligeledes er der nu indført skoleopsparing i de grønlandske skoler, og det er ikke ubetydelige beløb, der kommer i sparekassen på den måde. Når mærkesalget er størst, ligger det gennemsnitligt over en krone om ugen pr. barn. Udover at lære børnene, at man kan få mere glæde af sine penge gennem en fornuftig opsparing, kan skoleopsparingen forhåbentlig også få en vis sundhedsmæssig værdi, idet man må antage, at de børn, der køber sparemærker, i regelen vil have færre penge til at købe slik og lignende for. Det er nemlig ikke få tons bolcher og andet tandødelæggende stads, der årligt sælges i de grønlandske butikker, og dette i forbindelse med en mangelfuld tandpleje er desværre skyld i mange tandløse munde blandt Grønlands ungdom.

Af rent hygiejniske og sundhedsmæssige foranstaltninger kan nævnes skolebadning, skoletandbørstning, uddeling af vitaminpiller og skoletandlægeordningen. Alle skolebørn får et ugentligt bad på skolen, og i forbindelse hermed foretages aflusning, hvis det er nødvendigt. I nogle klasser (af praktiske grunde ikke alle) er indført daglig skoletandbørstning, først og fremmest for at vænne børnene til denne skik. Der uddeles vitaminpiller hver dag hele året rundt. Da Holsteinsborgs tandlægeklinik ligger lige ved siden af skolen, er det let for tandlægen at få fat i børnene på de rette tidspunkter, og skoletandlægeordningen fungerer derfor fuldt tilfredsstillende. Selv om børnene gennemgående er glade for at komme

*Drengene elsker sløjdtimen,
de er fikse på fingrene og opnår forbausende gode resultater.*

Foto: Manstrup

til tandlægen, er der dog det, der er morsommere. Blandt andet ser børnene hen til den årlige skolefest, som afholdes i marts måned, med stor forventning og glæde. Juletræsfesten er også en af de begivenheder, børnene glæder sig til.

Dels for at give børnene lejlighed til at skrive breve på dansk, og dels for at få et pust udefra, har flere klasselærere etableret forbindelse med en klasse i Danmark. Således har en af skolens klasser udvekslet breve, lydbånd og tegninger med en klasse i Åbenrå, og et par andre klasser har haft en lignende forbindelse med en skole i København. En enkelt klasse fik dog den helt store oplevelse. Den nøjedes ikke med at skrive breve, men aflagde selv besøg i Danmark i sommeren 1956. På klasselærerindens initiativ og med velvillig assistance fra Grønlandsministeriets og ikke mindst fra Frederiksbergs skolevæsens side kom rejsen i stand. Formålet med rejsen var først og fremmest at give børnene et førstehåndskendskab til dansk sprog og milieu samt at få et svar på spørgsmålet: Hvor meget dansk kan børnene nå at lære på relativ kort tid, hvis de kommer i omgivelser, hvor de kun hører dansk, og hvor de kun har lejlighed til at tale dansk?

Det drejede sig derfor i første række om at få børnene anbragt enkeltvis straks efter ankomsten til Danmark, da de i modsat fald hovedsagelig ville tale grønlandsk indbyrdes. Dette problem løstes på udmærket måde, idet børnene de første 6 uger opholdt sig på forskellige feriekolonier tilhørende Frederiksberg kommune. På den måde blev børnene spredt over hele Danmark lige fra Vestjylland til Bornholm. Senere samledes børnene i København, hvor de blev indkvarteret i private hjem, som havde børn i samme alder. Da skolen begyndte efter sommerferien, fulgtes de med deres danske kammerater i skole, og efter skoletid var de i regelen på ture og ekskursioner, således at de også kunne få et indtryk af København.

Hele opholdet i Danmark varede kun et par måneder, så ingen havde naturligvis ventet, at disse børn ville være perfekt dansktalende, da de kom tilbage. De var heller ikke blevet dygtigere til at læse eller til at skrive diktat, men der var en meget mærkbar forskel på børnenes talesprog, idet de nu helt anderledes naturligt betjente sig af sprogets daglige vendinger. Desuden er det nu langt lettere at undervise disse børn på dansk ikke alene af sproglige grunde, men lige så meget fordi børnene har stiftet personligt bekendtskab med dansk natur og milieu. Når de nu støder på et eller andet problem i deres danske læsebog, kan de ofte nikke genkendende og sige: Nå ja, det er jo det, vi så der!

Klassen, som var i Danmark, bestod af 11 elever og var lige oprykket i 5. klasse.

Gennem den fornyligt vedtagne lov om skoleudvalg og forældrerepræsentanter kan forældrene nu øve en vis indflydelse på de skolemæssige forhold. For at øge kendskabet til og interessen for skolen afholdes hvert år et par forældremøder, og een gang om året indbydes der til en række forældredage, således at alle interesserede kan komme og overvære undervisningen.

I det foregående har talen kun været om den egentlige børneskole, men når eftermiddagsklasserne forlader skolen kl. 16,15, får skolen ikke lov til at stå tom til næste morgen. I vinterhalvåret er der teknisk skole 5 af ugens aftener, og ligeledes er der så godt som hver aften undervisning af et eller flere aftenskolehold. I alt er der 50-60 timers aftenundervisning om ugen i mange forskellige fag. Da der er et forsamlingshus i byen, fungerer skolen ikke i egentlig forstand som sådant, men skolen er dog ofte samlingssted for flere af byens foreninger. Her samles filmsklubbens medlemmer, og her holder spejderne førerskole. Mens sangforeningen øver i sanglokalet, holder husmoderforeningen måske sykursus i håndgerningslokalet eller har demonstration af madlavning i skolekøkkenet. Holsteinsborg lokale avis redigeres, skrives og duplikeres på skolen. Skolens badeafdeling benyttes også som offentlig badeanstalt, og der kunne nævnes endnu flere ting, så alt i alt kan man sige, at lokalerne bliver godt udnyttet.

At opbygge og modernisere det grønlandske skolevæsen er en meget stor opgave både arbejdsmæssigt og økonomisk, så stor at den ikke kan løses i en håndvending. Der vil sikkert gå mange år, inden den dag kommer, da man kan sige: Nu er vi ved at have hånd i hanke med det hele.

I første omgang drejer det sig naturligvis om at skabe rammerne, hvilket vil sige skoler og lærerboliger. De sidste er lige så vigtige som de første, da man ikke kan holde skole uden lærere, og man kan ikke få lærere, dersom man ikke kan tilbyde dem en bolig. I anden omgang stilles man over for en lige så stor og endnu vigtigere opgave, nemlig at give disse rammer det rigtige indhold. For det er med en skole som med et maleri: Rammen må aldrig blive det væsentlige. Også indadtil har den grønlandske skole i dag mange problemer. Flere af de grønlandssprogede lærebøger er efterhånden så forældede, at de i høj grad trænger til at blive omarbejdet eller erstattet med nye. Men hvem skal gøre det? De forholdsvis få mennesker, som virkelig kunne løse en sådan opgave, er i regelen overbebyrdet med arbejde i forvejen, da de som en slags „Tordenskjolds soldater“ skal optræde i mange forskellige situationer. Det er kostbart at fremstille skolebøger. Derfor skal en bog, når den først er trykt, helst kunne bruges i en længere årrække, og der kan ikke være tale om at lave flere sideløbende bøger i de forskellige fag. Dette medfører, at man ikke som i Danmark kan vælge og vrage mellem en hel mængde forskellige lærebøger. Man må ganske simpelt bruge den bog, der foreligger. Ganske vist kan man i nogen grad bruge danske lærebøger i de klasser, der undervises på dansk, men man må huske, at disse bøger er skrevet for børn, der har dansk som modersmål, og ikke for børn, der lærer dansk som fremmedsprog. Det bedste ville være, om der forelå et dansksystem specielt udarbejdet for grønlandske børn, og at der så ud fra dette dansksystem blev skrevet forskellige lærebøger med et gloseforråd, som børnene kunne beherske. Adskillige lærere i Grønland har forsøgt sig som lærebogsforfattere i større eller mindre stil og ofte med ganske pænt resultat. Grebet an på den måde bliver det dog som oftest kun til lapperier, der højst lige kan dække det øjeblikkelige behov. I A-klasserne (hvor der hovedsageligt undervises på grønlandsk) er der i høj grad mangel på velegnet materiale til danskundervisningen, da de bøger, der bruges i Danmark, gennemgående er for svære for disse børn. Ja, der er problemer nok, men det er vel bl. a. det, der gør, at det ofte kan være besværligt, men aldrig kedeligt, at være lærer i Grønland.

Et forhold, som absolut ikke har været til gavn for stabiliteten i skolearbejdet, er den hyppige udskiftning af lærerpersonalet, særligt hvad de danske lærere angår. Tidligere var det sådan, at langt de fleste lærere rejste hjem igen efter et par års forløb. Nu er der tilsyneladende indtrådt en bedring i dette forhold, idet mange nu bliver i Grønland i 5 år eller mere, men det er kun en meget lille del, der vælger

virkeligt at slå sig ned i Grønland. Der kan være mange grunde hertil både af menneskelig og rent praktisk art. En del af skylden kan man roligt placere hos myndighederne, da man altid har forsøgt at aflønne lærerne ringere end i tilsvarende stillinger i Danmark. Nu hedder det sig, at aflønningen er den samme som i Danmark, men det er ikke rigtigt. Den lærer, der ønsker at tilbringe sine bedste arbejdsår i Grønland, må se i øjnene, at han ikke har advancementsmuligheder af nogen art. Den grønlandske skoleinspektørstilling har kun navnet tilfælles med den danske. Der er nemlig ikke normeret en eneste lederstilling inden for hele den grønlandske børneskole. Det er alle almindelige lærerstillinger, hvortil der i givet fald kan knytte sig et meget beskedent honorar. Der er ingen overlærerordning, aftenskolearbejde og lignende bliver betalt ringere end i Danmark, og der kunne nævnes endnu flere eksempler. Der findes skoler i Danmark, som er en hel del mindre end de største skoler på Grønland, men hvor man alligevel har en skoleinspektør-, en viceinspektør- og 2-3 overlærerstillinger. Ingen af disse stillinger findes i Grønland idag.

Noget lignende gør sig gældende for de grønlandsuddannede læreres (kateketers) vedkommende. Den ringe tilgang, der i de senere år har været til Godthåb seminarium, skyldes sikkert for en stor del, at kateketstillingen ikke er særlig tillokkende for de unge. Det kan godt være lidt bittert for en og anden kateket, der sidder fast i bestillingsmændenes 3. eller 4. lønningsklasse, at se, hvordan andre institutioner kan antage folk til en betydelig højere løn, end han selv får, uden at disse har en særlig langvarig eller krævende uddannelse. Men de grønlandsuddannede lærere kan ikke undværes, og det må derfor absolut hilses med glæde, at Godthåb seminarium nu er på vej opad igen endda i ny og tidssvarende skikkelse.

Der er sket meget nyt inden for den grønlandske skole i de sidste 5-10 år, og der vil ske meget endnu. Om kort tid tages Grønlands nye radiosender i brug, forhåbentlig med det resultat, at den kan høres over hele landet. Naturligvis vil skolevæsenet gøre brug af dette og indføre skoleradio, en ting som uden tvivl kan få langt større betydning heroppe end i det øvrige Danmark, ikke mindst for de små isolerede pladers vedkommende.

Der er også tale om at oprette skolehjem i forbindelse med nogle af byskolerne, således at disse kommer til at virke som en slags centralskoler for hele distriktet. Tid efter anden er der fra udstedsbefolkningens side ytret ønske om, at udstedsbørnene også kunne få gavn af de nye byskoler, vel i særlig grad, hvad danskundervisningen angår. Skal dette praktiseres, må børnene flytte hjemmefra og anbringes på en slags skolehjem, men hidtil har man ikke kunnet afse egnede bygninger til dette formål. Det hele er endnu på diskussionsstadiet, men der er en chance for, at tanken kan realiseres her i Holsteinsborg inden for den nærmeste fremtid.

*Man glemmer ikke den gamle grønlandske husflid,
her ses en grønlandsk elev, ivrigt optaget af skindsyning i håndarbejdstimen.*

Foto: Manstrup

Et spørgsmål, som optager mange lærere i Grønland, er dette: Hvad skal der blive af børnene, når de kommer ud af skolen? For nogle af dem er problemet ikke så stort, f. eks. for dem, der kommer på efterskole, eller dem, der begynder at hjælpe deres far med fiskeri og lignende. Men der bliver en hel del tilbage, særlig blandt drengene, som har svært ved at komme i gang med det rigtige. De kan ikke komme på efterskole, selv om de eventuelt er dygtige nok til det, for efterskolerne kan kun tage et begrænset antal elever. Undertiden kommer en dreng til skolen og siger: Kan I ikke hjælpe mig med at få en læreplads? Vi vil gerne hjælpe ham, men det er ofte svært, bl. a. fordi man helst vil have læringe, der er 15-16 år gamle. Man kan derfor ikke lade være at tænke på, om det ikke er aktuelt at indføre et 8. skoleår. I første omgang selvfølgelig kun på de skoler, som har lokaler og lærerkræfter til rådighed, og det er endnu langt de færreste, men dette forhold forbedres forhåbentlig snarest. Et 8. skoleår (eventuelt frivilligt) med en undervisning, der direkte tager sigte på overgangen til det praktiske liv, vil give skolegangen en langt bedre afrunding end tilfældet er i dag, og vil

kunne være en fordel for de mange børn - og det er jo langt de fleste - som ikke fortsætter på efterskole og realskole.

Blandt grønlandsinteresserede er der ikke altid enighed om, hvor bevillingerne til Grønlands opbygning skal placeres. En hævder, at man bør lægge hovedvægten på udbygning af de anlæg, der har direkte tilknytning til erhvervslivet, mens en anden er af den opfattelse, at det kulturelle bør have en mere fremskudt plads. Alle kan dog sikkert blive enige om, at værdien af en god skolegang er langt større i vore dages Grønland end nogen sinde tidligere, hvorfor skolen også bevillingsmæssigt må have det, den kan tilkomme. Man kan nemlig altid være sikker på, at de penge og det arbejde, der ydes for at undervise og opdrage et lands ungdom, vil give gode renter, hvilket man desværre ikke i alle tilfælde kan sige om det, der investeres på andre områder. For nogen tid siden blev en mand med tilknytning til en af Grønlands efterskoler spurgt, om de elever, der nu blev optaget på efterskolen var dygtigere end tidligere. Han svarede: Der er en meget, meget stor forskel på de elever, vi får nu, og dem vi fik for blot 10 år siden. Det kan altså nytte.